

OD 1972 R.

BRZESKI GRYF

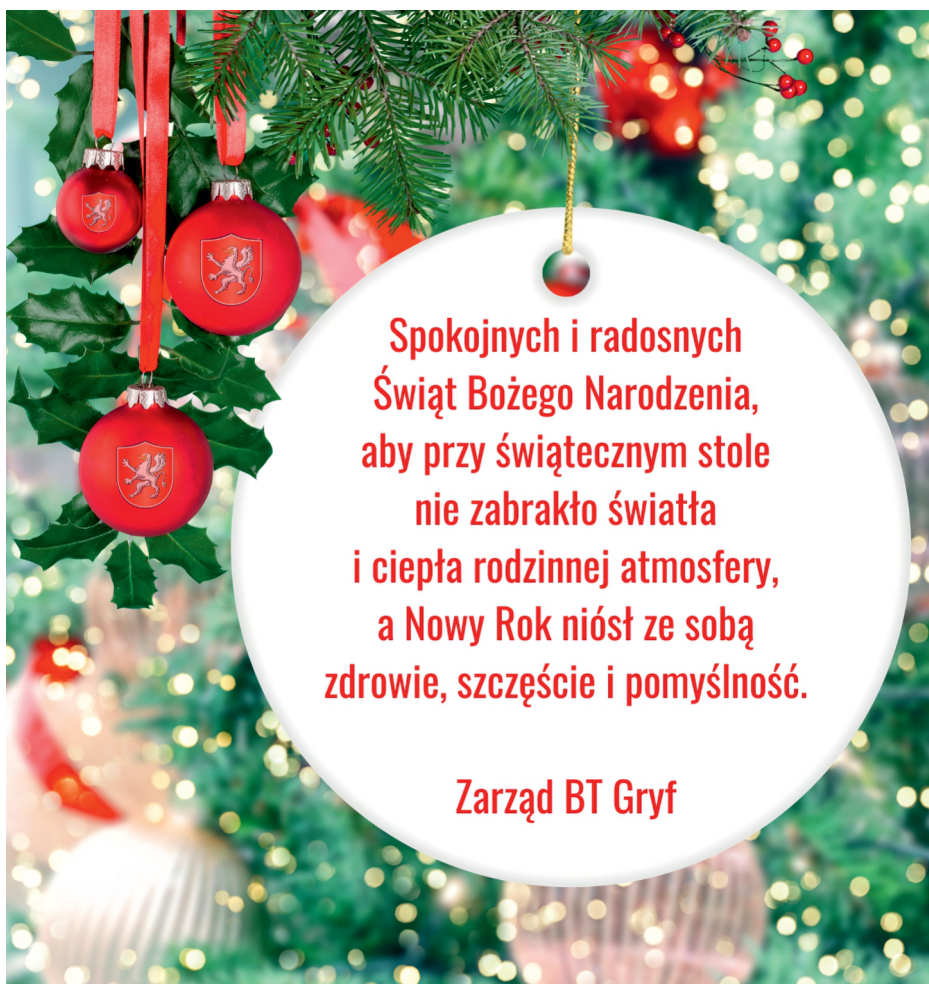
WWW.GRYF.BRZESKO.PL

BIULETYN

NR 85

GRUDZIEŃ

2024

Spokojnych i radosnych
Świąt Bożego Narodzenia,
aby przy świątecznym stole
nie zabrakło światła
i ciepła rodzinnej atmosfery,
a Nowy Rok niósł ze sobą
zdrowie, szczęście i pomyślność.

Zarząd BT Gryf

11 listopada 2024 r. – Święto Niepodległości

Punktem kulminacyjnym tegorocznych obchodów Święta Niepodległości były uroczystości w dniu 11 listopada. Honorową wartę przed Pomnikiem Nieznanego Żołnierza pełnili druhowie z Hufca ZHP Brzesko im. Mikołaja Kopernika. Przed budynkiem UM uformowała się kolumna pocztów sztandarowych i delegacji niemal wszystkich instytucji, stowarzyszeń i organizacji działających na terenie gminy, po czym nastąpił przemarsz do kościoła, gdzie została odprawiona msza święta w intencji Ojczyzny. Uczestnicy nabożeństwa udali się następnie przed Pomnik Nieznanego Żołnierza, aby złożyć wiązanki kwiatów, oddając hołd bohaterom walk o niepodległość Polski.

Wiązankę przed pomnikiem Nieznanego Żołnierza składają przedstawiciele Zarządu BT Gryf - Pani Maria Marek i Pan Jerze Ożegalski.

20 września 2024 r. – Sztuczna inteligencja z ludzką twarzą .

W piątek, 20 września 2024 r. o godz. 17.00 w RCKiB w Brzesku odbył się zorganizowany przez BT „Gryf” i Powiatową i Miejską Bibliotekę Publiczną w Brzesku wykład dr hab. inż. Szymona Łukasika, profesora AGH pt. „Sztuczna inteligencja z ludzką twarzą”.

Dr hab. inż. Szymona Łukasika, prof. AGH z Wydziału Fizyki i Informatyki jest też dyrektorem Ośrodka Badań nad Bezpieczeństwem Sztucznej Inteligencji w NASK-PIB (*Naukowej*

i Akademickiej Sieci Komputerowej – Państwowym Instytucie
Badawczym)

*Na zdjęciu od lewej: Prezes BT GRYF Mieczysław Mietla, prof. Szymon Łukasik,
Dyrektor PiMBP Karina Legutek*

Zabytki Ziemi Brzeskiej wg Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce¹

BRZESKO

Kościół Parafialny p.w. św. Jakuba St. Zbudowany w 1447 r. Niszczoney pożarami w 1678, 1723, 1863 i 1904 roku. Orientowany. Murowany. Prezbiterium krótkie, o zamknięciu wielobocznym. Szersza nawa prostokątna. Przy prezbiterium od północy piętrowa zakrystia z nowszym przedsionkiem, od wschodu Ogrojec barokowy, przy nawie od południa kruchta z nadbudowaną później wieżą, od północy kaplica.

źródło: Marek Sztorc

źródło: Marek Sztorc

Sklepienia krzyżowe z żebrami: w prezbiterium i nawie po 1904, w kaplicy gotyckie. Krucyfiks w tęczy barokowy. Na zewnątrz szkarpy oraz obiegający całość i załamujący się gzyms kapnikowy. Szczyty ze sterczynami nowsze. Ponad wejściem południowym kartusz herbowy.

¹W kolejnych numerach Biuletynu Gryf prezentować będziemy Zabytki Ziemi Brzeskiej, jakie znalazły się Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce, tomie I *Województwo Krakowskie* pod redakcją doc. dr Jerzego Szablowskiego, zeszyt 3 *Powiat Brzeski* opracowanym przez Józefa E. Dutkiewicza. Katalog ten wydany był na początku lat 50. XX wieku przez Biuro Inwentaryzacji Zabytków Ministerstwa Kultury. Powiat Brzeski w roku 1951 obejmował nieco inny (większy) obszar niż ten w dniu dzisiejszym, ale prezentować będziemy tu wszystkie wymienione w tym katalogu zabytki. Większość zdjęć prezentowanych w tym rozdziale jest autorstwa Pana Marka Sztorca, który udzielił zgody na ich publikację w naszym Biuletynie.

Obrazy: Matka Boska z Dzieciątkiem (XVII wiek); Ecce Homo (I. połowa XIX w.); Chrystus Ukrzyżowany i św. Maria Magdalena (I. połowa XIX w.). Dwa ornaty z tkanin z XVIII wieku.

Figura św. Floriana w rynku. Kamienna. Posąg św. Floriana na postumencie z 1731 r. Odnowiona w 1906 r.

źródło: GoogleMapy

CZCHÓW

Miasteczko. W średniowieczu nazywane Alba Ecclesia. Lokowane w XIV w. przez Kazimierza Wielkiego. Zawdzięcza swe znaczenie położeniu przy drodze z Krakowa do Węgier i handlowi winem. Duży rynek czworoboczny, założony na lekkim stoku, częściowo splantowany i brukowany (północna pierzeja domów na podmurowaniu), czterowylotowy, z drogą przelotową po przekątnej. Kościół parafialny w południowo-wschodnim bloku w rogu rynku.

Kościół parafialny p.w. Narodzenia N.P. Marii. Erekcja parafii niewiadoma. Obecny kościół zbudowany w 1346 r., powiększony w 1430 r. Orientowany. Murowany.

Prezbiterium dwuprzęsłowe, zamknięte ścianą prostą, sklepienie krzyżowo z żebrami, z wspornikami w formie maskaronów. Szersza nawa prostokątna, nakryta nowszym stropem drewnianym. Tęcza ostrołukowa. Od zachodu piętrowa kruchta, nadbudowana pierwotnie

w formie wieży, którą zniesiono do wysokości dachu kościoła w 1841 r.; sklepiona na parterze krzyżowo z żebrami, z kartuszem na zworniku,

źródło: Marek Sztorc

źródło: <https://czchow.diecezja.tarnow.pl/index.php/kosciol-parafialny>

otwartą do nawy w każdej kondygnacji ostrołukową arkadą. Od północy przy prezbiterium zakrystia, przy nawie kaplica z XVIII w., prostokątna, nakryta kopułą na pendentywach z latarnią, rozczłonkowana wewnątrz pilastrami i belkowaniem. Przedsionek łączący zakrystię z kaplicą i drugi przy kaplicy od zachodu oraz wieżyczka ze schodami na chór muzyczny nowsze. Na zewnątrz szkarpy, częściowo przebudowane. Wschodnia ściana prezbiterium z oknem pośrodku, szczyt rozczłonkowany ostrołukowymi wnękami; w dolnej części odsadzka zakończona ciosami z ornamentem romańskim. Szczyt zachodni nowszy. Dwa portale gotyckie: ostrołukowy profilowany i prostokątny fugowany. Wnętrze prezbiterium pokryte polichromią z XIV wieku: na ścianach południowej i północnej sceny z życia Matki Boskiej i Chrystusa, na ścianie wschodniej symboliczne i częściowo apokryficzne.

Ściana północna przecięta fryzem ze scenami .Męki Pańskiej z wieku XV. W ołtarzu głównym obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem typu Matki Boskiej Snieżnej, z wieku XVII. Tabernakulum ścienne we wschodnim murze prezbiterium, kamienne, z gotyckim maswerkiem. Ambona barokowa z XVIII wieku. Chrzcielnica kamienna, z herbami, gotycka z 1506 r.; pokrywa drewniana, z ornamentem malowanym,

gotycko-renesansowa. Kropielnica kamienna, renesansowa. Skrzynia bracka barokowa. Dwoje drzwi żelaznych z kratą i rozetami, gotyckich z XV wieku. Krucyfiks barokowy z XVII wieku.

Dwa nagrobki renesansowe: Kaspra Wielogłowskiego i jego żony, ze stojącymi postaciami zmarłych w ramach architektonicznych; męski z czerwonego marmuru i piaskowca, przypisany *Hieronimowi Canavesiemu*.

Pomnik kamienny z II poł. XVI w. Kaspra Wielogłowskiego (ściana ptn).
źródło: <https://czchow.diecezja.tarnow.pl/index.php/kosciol-parafialny>

Pomnik kamienny z II poł. XVI w. Magdaleny Wielogłowskiej (ściana pld).
źródło: <https://czchow.diecezja.tarnow.pl/index.php/kosciol-parafialny>

Epitafium ks. L. Świderskiego (zm. 1811 r.), marmurowe, z portretem na blasze. Dwa dzwony: z 1420 i 1600 roku.

Kościółek cmentarny p.w. św. Anny. Murowany po 1773 r., w miejsce pierwotnego drewnianego. Orientowany. Prostokątny z zaokrągloną apsydą i zakrystią od północy. Wewnątrz strop drewniany. Chór muzyczny na dwóch słupach. Stromy dach gontowy ze strzelistą wieżyczką na sygnaturkę. Kropielnica kamienna z XVIII wieku. Posąg św. Anny Samotrzcę IV. ćwiartka XV wieku.

Kapliczki. Murowane. Na Koźieńcu. Kwadratowa. Pułap z desek. Daszek czterosłupowy, gontowy. Obraz Chrystusa dźwigającego krzyż, na desce, 1670 r. Posąжки św. Barbary i św. Doroty koniec XV w.

Na Zapotoczcu. Z XVIII wieku. Kwadratowa. Pułap. Daszek siodłowy z okapem od frontu. Drzwi - balustradka. Posąg Pieta I. połowa XV w.

Posąg Matki Boskiej Bolesnej (z tęczy), ucięty od dołu, II. połowa XV w.

Baszta. Pierwotnie wieża strażnicza, tzw. stróża lub stołp, (XII—XIII wiek). Wzniesiona na odosobnionym wzgórzu nad Dunajcem. Murowana z ciosu nieregularnego, okrągła, zewnątrz z dwoma uskokami, wewnątrz z czterema kondygnacjami. Korona murów uszkodzona i obniżona. Nakryta stropem betonowym w 1928 r.

źródło: GoogleMapy

Domy. W rynku: w pierzei południowej cztery, w zachodniej jeden, z XVIII—XIX wieku. Drewniane, konstrukcji zrębowej. Po większej części zwrócone szczytem do rynku. Prostokątne, dwu- lub trzytraktowe, o układzie wnętrza symetrycznym lub asymetrycznym. Od frontu podcienia ze słupami w formie balasów i z zastrzałami fazowanymi i nacinanymi. Dachy siodłowe z naczółkami i okapami.

Figury w rynku.

1. Kamienna. Posąg św. Floriana na postumencie (XVIII w.); stopnie w 1881 r.

2. Drewniana. Posąg św. Jana Nepomucena z początku XIX wieku, nakryty daszkiem namiotowym na czterech filarach kamiennych.

ONI TWORZYLI HISTORIĘ ZIEMI BRZESKIEJ

HENOKH KLAPHOLZ

(3.11.1849 - 30.03.1926)

Henocho Klapholz, syn Jukela i Liebe, urodził się w Nowym Sączu 3 listopada 1849 roku. W 1867 roku ożenił się w Brzesku z Ruchel Kreindel Cellnik, córką Isaaka Mojżesza i Simchi Cellników z Brzeska. W ciągu kolejnych 12 lat urodziła im się szóstka dzieci: Leib (1869), Meilech (1874), Kasriel (1875), Chaje (1878), Scheindel (1879) i Chawe (1880).

Ruchel Kreindel zmarła wkrótce po urodzeniu Chawy. Po kilku latach Henocho ożenił się powtórnie, tym razem z Rachelą Lają Klapholz z Nowego Sącza. Ta młoda dziewczyna (ur. 10 czerwca 1861 roku) opiekowała się dziećmi swojego męża, a w latach 1886-1901 przeżyła śmierć piątki własnych dzieci (Abrahama, 1886, Dwojry, 1888, Feigli, 1889, Joachima, 1891 i urodzonej w 1901 roku dziewczynki, która zmarła przed nadaniem imienia) - wszyscy oni zmarli w wieku od kilku dni do 3 lat. Na szczęście, kolejne dzieci Państwa Klapholz przeżyły - Nechume (1894), Jakob Ozyasz (1897), Golda (1898), Józef (1899) i Marjem (1902).

Zgodnie z informacją zawartą w „Kronice miasta Brzeska” Jana Burlikowskiego, Henocho Klapholz był członkiem Rady Miasta Brzeska od 1877 do 1919 roku, a w latach 1898-1906 też burmistrzem: *„Dnia 28 września 1898 roku odbyło się posiedzenie Rady Gminnej Miasta Brzeska, które obradowało pod przewodnictwem najstarszego radnego Mojżesza Grauera. Rada dokonała wyboru nowego burmistrza oraz wiceburmistrza. Naczelnikiem gminy (burmistrzem) wybrany został jednogłośnie 20-ma głosami Henocho Klapholz, Izraelita,*

przedstawiciel browaru „Okocim” w Wiedniu. To jeden z najlepszych burmistrzów w historii Brzeska. Był zamożny. Od czasu do czasu dojeżdżał do Wiednia. W okresie sprawowania przez niego władzy burmistrza wybuchł największy w dziejach miasta pożar w roku 1904. Zajął się bardzo energicznie i mądrze, odbudową miasta ze zgliszcz. tym celu jeździł często do wydziału krajowego we Lwowie, gdzie opracowywano plany odbudowy miasta, starał się o subwencje i pożyczki na ten cel, umiejętnie załatwiał liczne i zawile sprawy związane z regulacją ulic i placów, wywłaszczeniem, burzeniem i przesuwaniami budynków itp. Stanowisko burmistrza piastował do 17 października 1906 roku. Przed wyborem na burmistrza i potem był radnym przez szereg kadencji.

Brzesko po pożarze w 1904 r. Zdjęcie z kroniki Miasta brzeska J. Burlikowskiego

Z aktu urodzenia jego najmłodszej córki Marjem wynika również, że na przełomie XIX i XX wieków Henoch Klapholz był „przełożonym zboru izraelskiego w Brzesku”.

Może warto powiedzieć kilka słów o tej części prac burmistrza Klapholza, które były szczególnie ważne dla Brzeska. Oto jak pożar 1904 roku był opisany w protokole posiedzenia Rady Gminnej 28 sierpnia 1904 roku: „Straszną klęska, jaka nawiedziła w dniu 25 lipca 1904 roku całe prawie miasto tutejsze, podczas której, oprócz 228 numerów domów, spłonęło w płomieniach przeszło 400 budynków gospodarskich z całym mieniem i tegorocznymi zbiorami, towaram, sprzętami i nieruchomościami, tak że obecnie 3.500 dusz zostaje bez odzieży, dachu i chleba, tułając się po strychach i celtach wojskowych, wzbudzając litość i rozdzierając serca widzów - zmusza radę miejską

do zajęcia się nieszczęśliwymi...” Właściwie miasto musiało zostać odbudowane prawie od zera. I to burmistrzowi Klapholzowi Brzesko w znacznej mierze zawdzięcza swój obecny wygląd, między innymi nowe murowane kamienice, zamiast poprzedniej drewnianej zabudowy (jak również powstanie elektrowni, kanalizacji miejskiej i brukowanych ulic).

*Meilech (Maks) Klapholz, syn Henocha Julia Klapholz z dziećmi Benedyktem i Rozą
Zdjęcia dzięki uprzejmości Matt Mills, potomka Klapholców*

Zatrzymajmy się przez chwilę na tej stronie działalności Henocha Klapholza.

„Do roku 1910 na terenie Brzeska istniała jedna szkoła - była to 5-klasowa szkoła ludowa... Młodzież pragnąca kształcić się dalej mogła zdawać egzamin i uczyć się w szkole średniej, w gimnazjum. Najbliższe takie szkoły znajdowały się w Bochni, Tarnowie, Krakowie... Lecz olbrzymia większość uczniów kończyła swoją edukację na szkole ludowej. Chcąc przybliżyć możliwość kształcenia zdolnym dzieciom, grono światłych obywateli powzięło myśl założenia szkoły średniej w Brzesku...” Dnia 5 sierpnia 1907 roku, podczas obrad Rady Gminnej Miasta Brzeska, zabrał głos radny i zastępca burmistrza - Henoch Klapholz i powiedział: *„Brzesko po pożarze w roku 1904 odbudowało się bardzo pięknie według planu regulacji, posiada obecnie szerokie ulice i kanalizację, ruch handlowy i przemysłowy rozwinął się nader poważnie, a mieszkańcy przez pożar, a następnie odbudowę podupadli,*

łaknąc mimo to wiedzy i oświaty, użalają się na brak w miejscu szkoły średniej, gdy nadto miasto tutejsze jest centrum powiatu o 110 gminach politycznych, liczących 96.752 mieszkańców i ma tylko 5-klasową szkołę ludową męską i żeńską, a sama jedna gmina Borzęcin posyła około 250 uczniów do szkół średnich w Bochni i Tarnowie, w których jest przepełnienie i po 4 oddziały równorzędne, dlaczego nasze miasto powiatowe ma być do tego stopnia upośledzone, by dzieci musiało posyłać do szkół w różnych miastach, kiedy miasto to posiada wszelkie warunki, aby miało szkołę średnią, która przy fabryce okocimskiej może mieć ogromną przyszłość." Po tym wystąpieniu podjęto jednomyślnie uchwałę: „Poleca się magistratowi, aby w najkrótszym czasie wystosować do władz kompetentnych umotywowaną petycję o założenie w Brzesku szkoły średniej z tym, że Rada Gminna udziela bezpłatnie plac odnośny i że Gmina Miasta Brzeska w razie przychylnego załatwienia tej petycji, własnym kosztem zbuduje odpowiedni do tych celów budynek.”

(cyt.: Jan Burlikowski, Kronika miasta Brzeska, tom II, str. 69,105)

Henoch Klapholz zmarł 30 marca 1926 roku. Jak pisał „Nowy dziennik”, „*Błp Henoch Klapholz dla niezwykłych zalet charakteru cieszył się powszechnym szacunkiem całej ludności, która wzięła tłumny udział w Jego pogrzebie.*” Został pochowany na nowym cmentarzu żydowskim w Brzesku.

Materiały pochodzą ze strony Stowarzyszenia Pamięć i Dialog. Wspólna Historia
www.brzesko-briegel.pl/

Wszystkim członkom BT GRYF przypominamy o obowiązku opłacenia składki członkowskiej (jej minimalna wysokość to 30,00 zł/rok). Wpłat dokonywać można na konto BT GRYF nr 71 9453 0009 0000 0000 0417 0001 w Banku Spółdzielczym w Brzesku.

Redakcja Biuletynu GRYF: Mieczysław Mietła i Jerzy Ożegalski

Oprawa graficzna Biuletynu GRYF: Mateusz Zięba

Zachęcamy do odwiedzenia naszej strony internetowej www.gryf.brzesko.pl

Znajdziecie tam Państwo m.in. galerie zdjęć związane z tekstami zamieszczonymi w Biuletynie